

BIRTCHNELL EŞ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK ve GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Uzm. Elif Kabakçı
Uzm. Ceylan Tuğrul
Hacettepe Üniv. Tıp Fak. Psikiyatri A.B.D.
Uzm. Nedret Öztan
Bilkent Üniv. Hazırlık Okulu

ÖZET

Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği eşlerin, evlilik ilişkisi içinde, birbirlerini nasıl değerlendirdiklerini ölçmeye yönelik bir ölçüm aracıdır. Ölçeğin ülkemizde de kullanılabilir hale gelebilmesi için geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış ve ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.

ABSTRACT

Birtchnell Partner Evaluation Scale provides information about the partners' evaluation of each other in their relationship. In order to obtain information about the Scales' applicability in a Turkish sample, reliability and validity studies are carried out and the results indicate that it can be used as a valid and a reliable scale.

GİRİŞ

Geçmiş yıllardan beri ruhsal bozuklukların tanı ve tedavisi ile ilgili yapılmakta olan çalışmalar, bireyin içinde yaşadığı sistemler çerçevesinde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Jacop,1975; Coleman ve Millér,1975; Birtchnell ve Kennard,1983a; Birtchnell ve Kennard,1983b; Birtchnell ve Kennard,1984; Birtchnell,1988a). İnsanoğlunun içinde bulunduğu önemli sistemlerin başında ise aile ve evlilik gelmektedir.

Aile örüntülerinin ve evlilik ilişkilerinin incelenmesi gerek kuramsal gerekse klinik amaçlar için önem taşımaktadır. Evlilik ilişkilerinin değerlendirilmesi, her iki eşin kişilik özelliklerinin, eşlerin birbirlerine karşı tutumlarının ve eşler arasındaki etkileşimin araştırılmasını içermektedir. Batı kültürlerinde

TEŞEKKÜR:Bu çalışmamızdaki değerli katkılarından dolayı Prof.Dr. Işık Savaşır'a ve Prof.Dr.Nail Şahin'e teşekkür ederiz.

evlilik ilişkilerini değerlendirmek üzere evlilik ile ilgili değişik parametrelere odaklanan çok sayıda ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçeklerin bazılarında kişinin kendisi, bazılarında eşi, bazılarında ise etkileşimleri hakkında ifadeler yer almaktadır. Kişinin kendisi ile ilgili ifadeler sosyal yönden arzu edilir cevaplar verme olasılığı yüksek olduğu halde eşi hakkındaki soruları daha objektif değerlendirebileceği düşünülmektedir (Birtchnell, 1988a). Bu nedenle özellikle eşin, evlilik ilişkisi içinde diğer eş tarafından nasıl algılandığının bilinmesi değerlendirme açısından önem taşımaktadır. Bu düşünceden hareketle Birtchnell (1988) kendi adını verdiği Eş Değerlendirme Ölçeği'ni (Marital Partner Evaluation Scale) geliştirmiştir.

Birtchnell (1987) bazı kişilik boyutlarının uyumlu bir evlilik ilişkisini sürdürmeyi engellediğini bildirmektedir. Bu boyutlar; bağımlılık (dependency), kopukluk (detachment) ve kontrolçülüktür (directiveness). Buna karşılık güvenilebilirlik (dependability) boyutunun ise evlilik ilişkisindeki uyumu arttırdığını ifade etmektedir. Bağımlılık kendine güvenememe, sürekli desteğe ihtiyaç duyma ve aşırı ilgi bekleme; kopukluk, sürekli tek başına olmayı tercih etme, eşine yakın olmaktan korkma ve duygusal alış-verişe girememe; kontrolçülük, eşi üzerinde hakimiyet kurmaya çalışma, aşırı sorumluluk yüklenme ve eşini ikinci plana itme; güvenilebilirlik ise destek olabilme, eşini olduğu gibi kabul edebilme ve duygularını ifade edebilme şeklinde tanımlanmaktadır. Birtchnell'e (1988a) göre eşlerin birbirlerini bu boyutlar üzerinde değerlendirmeleri evlilikte aksayan yönlerin açığa çıkması açısından önem taşımaktadır. Örneğin kopukluk boyutunda yüksek puan almış bir erkekle evli bağımlı bir kadının tutumu, erkeğin kendisinden daha da uzaklaşmasına yol açabilir. Erkek uzaklaştıkça kadının bağımlılıkla ilgili davranışları daha da ön plana çıkabilir ve böylece bir kısır döngü içine girilebilir (Birtchnell,1988a).

Birtchnell (1988a) Eş Değerlendirme Ölçeği'ni evlilikleri "uyumlu olan" ve "uyumlu olmayan" iki gruba uygulamıştır. Evlilik ilişkisi açısından "uyumlu olmayan" grupta evlilik terapisi için başvurmuş 63 çift, "uyumlu olan" grupta ise evlilik problemi olmayan 62 çift yer almıştır. Yapılan analizler bağımlılık, kopukluk ve kontrolçülük boyutları açısından gruplar arasında önemli farklar olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte ölçeğin faktör yapısının istatistiksel açıdan incelendiği bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Ruh sağlığı ve bozuklukları açısından önemi belirtilen evlilik ilişkileri, kuşkusuz kültürel özelliklerden etkilenmektedir. Dolayısıyla evlilik ilişkilerinin sağlıklı bir biçimde değerlendirilebilmesi için, her kültürün kendi yapısına uygun ölçme araçlarına gereksinim vardır. Kaynaklar gözden geçirildiğinde ülkemizde evlilik ilişkilerini ölçmeye yönelik, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmış bir değerlendirme aracına rastlanamamıştır. Bu nedenle konu ile ilgili ulaşılabilen ölçekler incelenmiş ve Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği'nin hem klinik çalışmalarda hem de araştırmalarda kullanılabilir uygun bir değerlendirme aracı olduğu düşünülmüştür. Ölçeğin ilk çevirisi Uyar ve arkadaşları (1991) tarafından gerçekleştirilerek depresyonla ilgili bir araştırmada kullanılmış, ancak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği'ni gerek klinik gerekse kuramsal alanda kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçek durumuna getirebilmektir.

YÖNTEM

Denekler:

Araştırmada 254 evli kadın ve 260 evli erkek olmak üzere 514 kişi kullanılmıştır. Bu kadın ve erkeklerin hepsi birbiri ile evli değillerdir. Denekler Ankara'daki farklı kurumlarda çalışan kişiler ve yakınları arasından seçkisiz yolla belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalamaları 32.9 yıl (ss=6.768 yıl, min=20, max=50), erkeklerin yaş ortalamaları ise 36.0 yıl (ss=6.566, min=24, max=60) olarak belirlenmiştir. Evlilik süresi açısından; kadınların ortalama 9.2 yıldır (ss=6.988), erkeklerin

ise ortalama 10 yıldır (ss=6.972) evli oldukları görülmüştür. Deneklerin eğitim düzeyleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Kadın ve erkeklerin eğitim düzeyleri yüzdeleri

	Kadın (%)	Erkek (%)
İlkokul	6.7	7.3
Ortaokul	7.5	6.2
Lise	25.6	16.9
Yüksekokul	60.2	69.6

Tablo 1'den de anlaşılacağı gibi, kadınların %60.2 si ve erkeklerin %69.6 sı yüksek eğitim düzeyine sahiptir. Eş Değerlendirme Ölçeği'nin bir kağıt-kalem testi olduğu göz önüne alındığında, ölçeğin sağlıklı bir biçimde cevaplandırılabilmesi için belirli bir eğitim düzeyinin gerektiği ortaya çıkmaktadır. Araştırmada yer alan kadın ve erkeklerin evliliklerinden duydukları memnuniyet dereceleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2
Kadın ve erkeklerin evliliklerinden memnun olma dereceleri yüzdeleri

	Kadın (%)	Erkek (%)
Çok ya da oldukça memnun	67.7	72.7
Memnun	24.4	19.2
Pek ya da hiç memnun değil	7.9	8.1

Tablo 2'de de görüldüğü gibi, kadınların %67.7 si ve erkeklerin %72.7 si evliliklerinden çok ya da oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir.

Araç:

Araştırmada Birtchnell (1988) tarafından geliştirilmiş olan Eş Değerlendirme Ölçeği ve demografik özelliklerle ilgili soruları içeren bir form uygulanmıştır. Eş Değerlendirme Ölçeği kadın ve erkek formlarından oluşmaktadır. Her formda eşlerle ilgili

90 ifade yer almaktadır. Deneklerden istenilen, bu ifadelerin kendi eşlerine uygun olup olmadığını "evet", "hayır" ve "kararsızım" seçeneklerinden birini işaretleyerek bildirmeleridir. Erkek ve kadın formlarında ortak maddelerin yanısıra farklı ifadeler de yer almaktadır, ancak her iki formdaki maddeler de aynı dört boyuta ilgilidir. Bu boyutlar bağımlılık, kopukluk, kontrolcülük ve güvenilebilirlik şeklinde adlandırılmaktadır. Ölçekten her bir boyut için ayrı puan elde edilmektedir. Bununla birlikte değerlendirmede sadece bağımlılık, kopukluk ve kontrolcülük gibi "olumsuz" özellikleri içeren alt boyutlardan alınan puanların toplamını da kullanmak mümkündür. Ölçekte yer alan ifadelerin bazıları ters bazıları düz yönde puanlanmaktadır. Aşağıda, sözü edilen boyutlarla ilgili madde örnekleri yer almaktadır.

Bağımlılık boyutu: "Sorumluluktan kaçır", "Genellikle ne yapması gerektiğinin söylenmesini ister", " Sık sık desteklenmeye ihtiyaç duyar".

Kopukluk boyutu: " Hiçbir zaman bana ayıracak fazla zamanı olmaz ", " Onunla sırlarımı paylaşabilirim ", " Onunla konuşmak zordur ".

Kontrolcülük boyutu: "Benim ne istediğimi benden daha iyi bildiğini zanneder", "Yaptıklarımı kontrol edip bana hükmetmekten hoşlanır", " Hoşlandığım şeyleri yapmam için beni destekler".

Güvenilebilirlik boyutu: "O'na ihtiyacım olduğu zaman yanımdadır", " İşlerim yolunda gitmediğinde üzülür ve benimle ilgilenir ", " Beni anlayamaz ".

Bu ölçeğe ek olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Bilgi Alma Formunda yaş, eğitim durumu ve evlilik süresi gibi demografik bilgileri içeren sorular bulunmaktadır. Bu formda ayrıca deneklere evliliklerinden ne derece memnun oldukları sorulmakta ve 5 li Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirme yapmaları istenmektedir. Eş Değerlendirme Ölçeğinin çeviri çalışmaları şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

İlk olarak ölçek dört kişilik bir ekip tarafından dilimize çevrilmiştir. Çeviri tamamlandıktan sonra ölçek farklı eğitim düzeylerine sahip ve esas araştırma grubuna katılmayacak olan 10 evli kadın ve 10 evli erkeğe verilmiş ve ifadelerin anlaşılıp anlaşılmadığını değerlendirmeleri istenmiştir. "Anlaşıyor "

şeklinde değerlendirilen maddeler aynen korunmuş, anlaşılmadığı bildirilen 13 ifade üzerinde yeniden çalışılmıştır. Bu kez "anlaşılmıyor " olarak değerlendirilen ifadelerin orijinali, çeviri ekibinde yer almayan ve hem İngilizce hem de Türkçe bilen yedi kişiye verilerek çeviri yapmaları istenmiştir. Daha sonra elde edilen seçenekler içinden en uygun olanları seçilmiş ve bu ifadeler 10 kadın ve 10 erkekten oluşan 20 kişilik bir grup tarafından değerlendirilmiştir. Bu çalışmalara tüm ifadeler anlaşılabilir bir duruma gelene kadar devam edilmiştir.

Evlilik gibi mahremiyet gerektiren bir konu hakkında doğru bilgi alma olasılığını arttırabilmek amacıyla Bilgi Alma Formu ve Ölçek bir zarf içinde deneklere verilmiş ve cevaplandırdıktan sonra zarfı yapıstırarak uygulayıcılara teslim etmeleri istenmiştir. Ayrıca Bilgi Alma Formu'nda isim ve soyadı sorulmamış ve deneklere form üzerine isimlerini yazmamaları özellikle belirtilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde bulgular iki alt başlık halinde verilecektir. Birinci grup analizlerde ölçeğin 90'ar maddeden oluşan orijinal kadın ve erkek formları üzerinde yapılan değerlendirmeler anlatılacak, ikinci grup analizlerde ise çeşitli istatistik manipülasyonlardan sonra elde edilen 79 maddelik kadın formu ve 72 maddelik erkek formu üzerinde yapılan analizlere yer verilecektir.

I. GRUP ANALİZLER:

Ölçekte yer alan alt boyutların iç tutarlılığının değerlendirilmesi amacıyla her bir alt boyuttaki maddeler için madde - toplam korelasyon katsayıları ve alt boyutlar için Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. Madde-toplam korelasyon katsayılarının kadın formunda -.06 ile .72, erkek formunda ise -.01 ile .74 arasında değiştiği görülmüştür. Alt boyutlar için elde edilen Cronbach alfa değerleri, kadın formunda .83 ile .90, erkek formunda ise .72 ile .90 arasında değişmiştir.

Alt boyutların birbirleri ile oluşturdukları korelasyonu incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Kadın formunda alt bo-

yutlar için elde edilen korelasyon katsayıları .50, .67, .66, -.58, -.79 ve -.70 olarak belirlenmiş ve bu değerlerin $p < .001$ düzeyinde anlamlı oldukları bulunmuştur. Erkek formunda ise alt boyutlar için elde edilen korelasyon katsayıları .24, .38, .62, -.34, -.56 ve -.81 olarak bulunmuş ve ilk değer $p < .01$, diğerlerinin ise $p < .001$ düzeyinde anlamlı oldukları görülmüştür. Her iki formda da bağımlılık, kopukluk ve kontrolçülük alt boyutları birbirleri ile pozitif korelasyon katsayısı vermiş, ancak güvenilebilirlik alt boyutu diğer alt boyutlarla negatif yönde bir ilişki göstermiştir.

Maddelerin geçerliliğini belirlemek amacıyla ölçeğin kadın ve erkek formlarında yer alan her bir madde için varyans analizi yapılmış ve maddelerden alınan puanların, evlilikten duyulan memnuniyet derecesine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Evlilikten duyulan memnuniyet 3 düzeyde ele alınmış ve "çok memnun olanlar", "orta derecede memnun olanlar" ve "memnun olmayanlar" şeklinde derecelendirilmiştir. Böylece 3x1 lik varyans analizi sonuçları elde edilmiştir. Buna göre kadın formunda 56, erkek formunda ise 52 maddeden alınan puanın evlilikten duyulan memnuniyet derecesine göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Alt boyutlardan alınan puanların evlilik süresi ve evlilikten memnun olma derecesine göre değişiklik gösterip göstermediğini ortaya çıkarabilmek amacıyla da varyans analizi uygulanmıştır. Varyans analizi için evlilikten memnun olma derecesi yine üç düzeyde ele alınmış, evlilik süresi ise 0-5 yıl, 6-15 yıl ve 16 yılın üstü şeklinde gruplanmıştır. Elde edilen 3x3 lük varyans analizi sonuçlarına göre kadın ve erkek formlarındaki tüm alt boyutlar için "memnuniyet" değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunurken, "evlilik süresi" değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmamıştır. Evliliğinden memnun olan kadın ve erkeklerin eşlerini "güvenilebilir" olarak, memnun olmayanların ise "kopuk", "kontrolçü" ve "bağımlı" olarak algıladıkları görülmüştür.

Ölçeğin faktör yapısını incelemek ve maddelerin faktör yüklerini görebilmek amacıyla kadın ve erkek formları için Temel Bileşenler Analizi Varimax Rotasyonu ile birlikte uygulanmıştır. Bu faktör analizi

zi ile ilgili bulgular başka bir yazıda verilecektir.

2. GRUP ANALİZLER:

Yukarıda özetlenen analiz sonuçlarına dayanılarak, anlamlı farklılıklar vermeyen bazı maddelerin ölçekten çıkartılması uygun görülmüştür. Hangi maddelerin ölçekten çıkartılacağına karar verilirken şu kriterler gözününe alınmıştır: Madde toplam korelasyon katsayısının .25 ten düşük olması, faktör yüklerinin .30 un altında olması, maddeden alınan puanın evlilikten duyulan memnuniyete göre farklılık göstermemesi ve kapsam geçerliliğinin olmaması. Bu kriterlerden en az ikisine uymayan maddelerin ölçekten çıkartılması planlanmış, böylece son haliyle kadın formunda 79, erkek formunda ise 72 madde yer almıştır. Kullanıma hazır hale getirilen formlar üzerinde aşağıdaki analizler yapılmıştır.

İç Tutarlılığın Değerlendirilmesi: Ölçekte yer alan alt boyutların iç tutarlılıklarını değerlendirmek amacıyla Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. Kadın ve erkek formlarındaki alt boyutlar için elde edilen Cronbach alfa değerleri Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3
Kadın ve erkekler için boyutlardan elde edilen Cronbach alfa değerleri

	Kadın	Erkek
Bağımlılık	.80	.74
Kopukluk	.82	.66
Kontrolçülük	.90	.91
Güvenilebilirlik	.90	.91

Tablo 3' de görüldüğü gibi ölçekten alt boyutlar için elde edilen Cronbach alfa değerleri oldukça yüksektir. Ancak erkek formunda, "kopukluk" boyutu için elde edilen Cronbach alfa değeri orijinal formda .72 iken yeni formda .66 ya düşmüştür. Yapılan önceki analizler sonucunda bu alt boyutun maddelerinin birçoğunun uygun olmadığı görülmüş ve bu alt boyut en fazla sayıda madde çıkartılan alt boyut olarak dikkati çekmiştir.

Kadın ve erkek formlarındaki alt boyutlar için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Kadın ve erkek formları için elde edilen ortalama, standart sapma ve Pearson korelasyon katsayıları, sırasıyla Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4
Kadınlarda boyutlar için elde edilen ortalama, standart sapma ve Pearson Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	x	Ss
Bağımlılık (1)					28.20	6.28
Kopukluk (2)	.56*				25.71	4.86
Kontrolcülük (3)	.71*	.62*			32.16	8.54
Güvenilebilirlik (4)	-.66*	-.76*	-.72*		60.73	8.24

*p<. 001

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi alt boyutlar arasındaki korelasyonlar oldukça yüksektir. "Kopukluk", "kontrolcülük" ve "bağımlılık" alt boyutları birbirleri ile pozitif korelasyon katsayısı verirken, "güvenilebilirlik" alt boyutu diğerleri ile negatif korelasyon göstermektedir.

Test Karşılaştırması Sonuçları: Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanların evliliğinden memnun olanlarla olmayanlar arasında farklılık göstermediğini anlamak amacıyla t-test uygulanmıştır. Kadın ve erkek formları için elde edilen ortalama, standart sapma ve t değerleri Tablo 5 ve Tablo 6'de yer almaktadır.

Tablo 5
Kadın formunda alt testler için elde edilen ortalama, standart sapma ve t değerleri

Alt Ölçekler	Memnun olanlar		Memnun olmayanlar		t
	x	Ss	x	Ss	
Güvenilebilirlik	63.81	5.97	54.23	8.60	9.08*
Bağımlılık	26.35	4.99	32.13	6.89	-6.79*
Kopukluk	24.22	4.13	28.89	4.77	-7.60*
Kontrolcülük	29.15	6.07	38.52	9.47	-8.19*

p<. 001

Tablo 6
Erkek formunda alt testler için elde edilen ortalama, standart sapma ve t değerleri

Alt Ölçekler	Memnun olanlar		Memnun olmayanlar		t
	x	Ss	x	Ss	
Güvenilebilirlik	62.42	4.26	53.70	9.47	7.47*
Bağımlılık	25.77	4.87	29.38	5.99	-4.55*
Kopukluk	13.49	3.12	16.04	4.40	-4.47*
Kontrolcülük	35.12	6.88	46.27	11.53	-7.65*

p<. 001

Tablo 5 ve Tablo 6'de görüldüğü gibi, kadın ve erkek formlarındaki güvenilebilirlik, bağımlılık, kopukluk ve kontrolcülük alt boyutları evliliğinden memnun olan grupla memnun olmayanları ayırdebilmektedirler.

TARTIŞMA

Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile ilgili analizlerden elde edilen sonuçlar umut vericidir. Ölçekte yer alan boyutların hem kadın hem de erkekler için iç tutarlılığı yüksek olarak bulunmuştur. Erkek formundaki kopukluk alt boyutunda, diğer alt boyutlara oranla daha fazla sayıda maddenin işlemediği ve iç tutarlılığın diğer alt boyutlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Bununla birlikte bu alt boyuttan elde edilen puanlarda evliliğinden memnun olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark ortaya çıkması, söz konusu boyutun ölçeğin geliştirilme amacına uygun olduğunu düşündürmektedir.

Birtchnell'in (1988a) çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da bulgular evlilikten memnun olup olmama açısından incelendiğinde, bağımlılık, kontrolcülük ve kopukluk boyutlarının "olumsuz" özellikler olarak birlikte değiştikleri, güvenilebilirlik boyutunun ise "olumlu" bir özellik olarak diğerlerinden farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgulardan özellikle

bağımlılık boyutu ile ilgili olanlar ilginç bulunmuştur. Bireyselliği ve bağımsız olmayı özendiren Batı kültürlerinde bağımlılığın olumsuz bir özellik olarak değerlendirilmesi doğaldır. Bizim kültürümüzde ise yetiştirilme tarzına bağlı olarak çocuğun annesine, kadının kocasına bağımlılığının oldukça desteklendiği düşünülmektedir.(Ekşi,1990; Yörükoğlu,1989; Atabek,1989). Oysa bu çalışmada beklenenin aksine hem kadınlar hem de erkekler için bağımlılığın olumsuz bir özellik olarak algılandığı görülmüştür. Bununla birlikte, kuşkusuz bu bulgu sadece ölçeğin uygulandığı denek grubunun temsil ettiği örneklem için geçerlidir. Bizim araştırma grubumuzun çoğunluğunun lise ve üstü eğitim düzeyine sahip ve kent kökenli olduğu göz önüne alınırsa, bağımlılık boyutu ile ilgili daha sağlıklı bilgiler elde edilebilmesi için ölçeğin farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip gruplar üzerinde de uygulanması yararlı olacaktır.

Araştırma sonuçlarına göre, evliliğinden memnun olma derecesi ile söz konusu boyutlar arasındaki ilişki açısından cinsiyet farkı ortaya çıkmamış, tüm alt boyutlar evliliğinden memnun olanlarla olmayanları ayırtılabilmektedir. Hem kadınlar hem erkekler tarafından " mutlu " olarak değerlendirilen evliliklerde eşin daha çok güvenilir, daha az bağımlı, daha az kopuk ve daha az kontrolcü olarak algılandığı görülmüştür. Bu bulgular ölçeğin orijinalinde de belirtildiği gibi sadece kopukluk, kontrolcülük ve bağımlılık alt boyutlarına ait puanların toplamı ile de evliliğin olumsuz nitelikleri ile ilgili bilgi elde edilebileceği görüşünü desteklemektedir.

Sonuç olarak; ölçekle ilgili geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının büyük bir bölümü tamamlanmış ve ölçeğin bu örneklem için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmanın sonucu olarak işlemediği görülen bazı maddeler atılarak kadın formu 79, erkek-formu ise 72 soruya indirgenmiştir. Kısaltılmış formlar üzerinde yapılan analizler bu kısa formların da bu örneklem üzerinde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte test-tekrar test güvenilirlik çalışma-

sının yapılması, ölçeğin güvenilirliği konusunda daha zengin bilgi elde edilmesine olanak sağlayacaktır. Diğer taraftan, değerlendirme araçlarının geçerliliği konusu, aracın her kullanımında bir kez daha gündeme gelmekte ve her araştırma bulgusu aracın geçerliliği ile ilgili yeni bilgiler vermektedir (Anastasi, 1986). Bu nedenle ölçekle ilgili başka araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle ölçeğin kısaltılmış formlarının faktör yapısının ve yapı geçerliğinin incelendiği çalışmalar yararlı olacaktır. Boşanmak üzere olan ya da evlilik terapisi için başvuran çiftlerle yapılacak araştırmaların, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili bilgilere çok önemli katkıları olacağı da düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Anastasi,A. (1986). Evolving concepts of test validation. **Annual Review of Psychology**, 37,1-15.
- Atabek,E. (1989). **Kısıktılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık**. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Birtchnell,J. (1987). Attachment-detachment, directiveness receptiveness: A system for classifying interpersonal attitudes and behavior. **British Journal of Medical Psychology**, 60, 17-27.
- Birtchnell,J. (1988a). The assesment of the marital relationship by questionnaire. **Sexual and Marital Therapy**, 3(1), 57-70.
- Birtchnell,j. (1988b). Depression and Family relations: A study of young, married women on a London housing state. **British Journal of Psychiatry**, 153, 758-759.
- Birtchnell,J. ve Kennard,J. (1983a). Marriage and mental illness. **British Journal of Psychiatry**, 142, 193-198.
- Birtchnell, J. ve Kennard, J. (1983b). Does marital maladjustment lead to mental illness? **Social Psychiatry**, 18, 79-88.

Birtchnell, J. ve Kennard, J. (1984). Early and current factors associated with poor-quality marriage. **Social Psychiatry**, 19, 31-44.

Colemann, E. ve Miller, A.G. (1975). The relationship between depression and marital maladjustment in a clinic population: A multitrait-multimethod study. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 43(5), 647-651.

Ekşi, A. (1990). **Çocuk, Genç, Ana Babalar**. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Jacop, T. (1975). Family interaction in disturbed and normal families: A methodological and substantive review. **Psychological Bulletin**, 82(1), 33-65.

Uyar, S.B., Beşikçi, N., Uyar, M., Oskanyan, K. (1991). Kadınlarda depresyon ve evlilik ilişkileri. 27. Ulusal Psikiyatrik Bilimler Kongresi'nde (Antalya) sunulmuştur.

Yörükoğlu, A. (1989). **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**. İstanbul: Özgür Yayın-Dağıtım.